

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie

LOL.410.004.01.2018
P/18/082

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie
ul. Artyleryjska 3e, 10-165 Olsztyn
T +48 89 678 82 00, F +48 89 678 82 30
lol@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-69, 10-950 Olsztyn

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/082 – Nadzór nad stosowaniem dodatków do żywności.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontroler	Bartosz Kościukiewicz - starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/34/2018 z dnia 15 marca 2018 r.
Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Handlowej w Olsztynie, ul. Erwina Kruka 10, 10-540 Olsztyn (dalej: Inspektorat”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Wojciechowski - Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Inspektor Inspekcji Handlowej (dalej: „Wojewódzki Inspektor”)¹.

(dowód: akta kontroli str. 1-5)

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Ocena ogólna

W okresie objętym kontrolą³ Inspektorat nie podejmował kontroli artykułów rolno-spożywczych wyłącznie w kierunku badań pod kątem zastosowanych w nich substancji dodatkowych. Na 39 kontroli ujętych w planach pracy Inspektoratu w latach 2016-2018 (I kwartał), w 21 kontrolach tematyka dodatków do żywności stanowiła jeden z elementów kontroli.

Identyfikacja zagrożeń związanych ze stosowaniem w żywności substancji dodatkowych wynikała głównie z zakresu przedmiotowego wskazanego w programach kontroli ujętych w planach pracy Inspektoratu. W incydentalnych przypadkach zagrożenia te były identyfikowane w wyniku otrzymania informacji pochodzących z innych instytucji.

Kontrole substancji dodatkowych prowadzono zgodnie z przepisami prawa, programami kontroli zatwierdzonymi przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz wewnętrznymi regulacjami. Spośród przeprowadzonych w okresie objętym kontrolą 1.162 kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych w obrocie detalicznym, w 215 kontrolach dokonano badania tych artykułów także w zakresie substancji dodatkowych. Pobrano łącznie 80 próbek do badań laboratoryjnych, którymi objęto pięć substancji dodatkowych. Nieprawidłowości stwierdzono w jednym przypadku. Rzetelnie i skutecznie wyegzekwowano od przedsiębiorcy wydane zalecenia.

Wojewódzki Inspektor oraz pracownicy Inspektoratu w ramach wykładów, prelekcji oraz wystąpień medialnych podnosili świadomość społeczeństwa w zakresie zapoznawania się z informacjami zawartymi na etykietach produktów spożywczych, w szczególności ze składem obejmującym m.in. dodatki do żywności.

¹ Stanowisko Wojewódzkiego Inspektora, Krzysztof Wojciechowski pełni od 1 stycznia 2018 r. W okresie od 9 marca 2015 r. do 29 grudnia 2017 r. stanowisko Wojewódzkiego Inspektora zajmowała Maria Gizińska.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

³ Lata 2016-2018 (I kwartał).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Przygotowanie organizacyjne do wykonywania zadań oraz sprawowania nadzoru nad jakością handlową artykułów rolno-spożywczych w obrocie detalicznym, zawierających substancje dodatkowe

Opis stanu faktycznego

1.1. W Inspektoracie zadania związane z nadzorem nad stosowaniem w żywności substancji dodatkowych były realizowane przez Wydział Kontroli Artykułów Żywnościowych i Gastronomii (dalej: „KŻ”), a także przez Delegatury Inspektoratu w Elblągu i w Elku. Zadania te mieściły się w następujących działaniach:

- planowania, organizowania i wykonywania działań kontrolnych w zakresie jakości towarów i funkcjonowania rynku artykułów żywnościowych,
- analizy rynku w celu identyfikacji negatywnych zjawisk i zagrożeń,
- opracowywania, na podstawie wyników kontroli, projektów decyzji administracyjnych, postanowień, zarządzeń i wystąpień pokontrolnych.

W zakresach obowiązków pracowników Inspektoratu, sprawy dotyczące kwestii dodatków do żywności uregulowano w sposób ogólny, tj. powierzono tym pracownikom m.in. przeprowadzanie kontroli działalności przedsiębiorców zgodnie z upoważnieniem, tematyką kontroli, kartą kwalifikacyjną i obowiązującymi przepisami. W kontrolowanym okresie dwóch pracowników Inspektoratu uczestniczyło w szkoleniu dotyczącym dodatków do żywności.

W planach wydatków budżetowych Inspektoratu na lata 2016-2018 zabezpieczono środki w łącznej wysokości 26,0 tys. zł (w tym 6,0 tys. zł w 2016 r., 10,0 tys. zł w 2017 r. oraz 10,0 tys. w 2018 r.), m.in. na finansowanie zleceń ewentualnych badań laboratoryjnych zewnętrznym akredytowanym laboratorium. Wydatki w tym zakresie wynosiły natomiast 20,9 tys. zł, w tym 4,1 tys. zł w 2016 r. (68% planu) oraz 8,4 tys. zł w 2017 r. (84%).

(dowód: akta kontroli str. 6-111)

1.2. W Inspektoracie, zgodnie z art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o Inspekcji Handlowej⁴, w każdym roku objętym kontrolą, ustalano kwartalne plany pracy Inspektoratu, uwzględniając kierunki działania i okresowe plany kontroli opracowane przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: „UOKIK”). W planach pracy Inspektoratu na lata 2016-2018 (I kwartał), w zakresie artykułów rolno-spożywczych, ujęto 18 kontroli w 2016 r., 14 w 2017 r. oraz siedem w 2018 r.⁵. Spośród tych kontroli, 12 w 2016 r. oraz dziewięć w 2017 r. obejmowało swym zakresem tematykę dodatków do żywności. I tak, np. zakres przedmiotowy tych kontroli dotyczył m.in.:

- mięsa i produktów mięsnych, zgodności ich składu z deklaracją i opisem, głównie w odniesieniu do fosforanów i azotynów,
- produktów rolnictwa ekologicznego, występowania w produktach eko pozostałości niedopuszczonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym środków do produkcji oraz środków do przetwórstwa oraz dodatków do żywności takich jak acesulfam K, sacharyna i jej sole, aspartam, kwasy benzoesowy oraz sorbowy i ich sole, chlorek wapnia, wodorowęglan sodu i węglan potasu,
- mleka i jego przetworów, zawartości substancji dodatkowych – chlorek wapnia, fosforany sodu, difosforany, polifosforany, pektyny, azotan potas oraz annato.

W Inspektoracie w latach 2016-2018 (I kwartał), poza programami kontroli opracowanymi przez Prezesa UOKIK, o których mowa w art. 9a ust. 1 ustawy

⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 1063 ze zm.

⁵ Trzy kontrole całoroczne oraz cztery zaplanowane w I kwartale 2018 r.

o Inspekcji Handlowej, opracowano łącznie pięć programów kontroli, o których mowa w art. 9a ust. 1 tej ustawy. Ich zakres przedmiotowy nie dotyczył zagadnień związanych ze stosowaniem dodatków do żywności.

(dowód: akta kontroli str. 112-210, 342-364)

1.3. W okresie objętym kontrolą Inspektorat wykonał łącznie sześć kontroli, o których mowa w art. 9 ust 2 ustawy o Inspekcji Handlowej, z czego tematyka trzech z nich dotyczyła dodatków do żywności, w tym prawidłowości etykietowania produktów żywnościowych. Dwie kontrole wykonane w 2016 r. dotyczyły jakości handlowej wyrobów winiarskich oraz mięsa mielonego, zaś jedna wykonana w pierwszym kwartale 2018 r. dotyczyła jakości handlowej masła oferowanego na rynku pod markami sieci handlowych oraz pod markami producentów produkujących masło dla tych sieci. W wyniku tych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w zbadanym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 211, 342-364)

1.4. W okresie objętym kontrolą przeprowadzono łącznie 1.162 kontrole jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych w obrocie detalicznym, w tym 533 w 2016 r., 508 w 2017 r. oraz 121 w I kwartale 2018 r. Spośród ww. kontroli, w 97 kontrolach przeprowadzonych w 2016 r., 91 w 2017 r. oraz 27 w I kwartale 2018 r. badano również stosowanie substancji dodatkowych. W ramach tych kontroli zbadano substancje dodatkowe należące m.in. do grup substancji słodzących, konserwujących, emulgujących, spulchniających, zagęszczających, żelujących, glazurujących, przeciwbrylających, przeciwutleniaczy, stabilizatorów, regulatorów kwasowości oraz wzmacniaczy smaku. Kontrole tych substancji były prowadzone w kierunku badania zgodności oznakowania (etykietowania) oraz w kierunku badań laboratoryjnych.

(dowód: akta kontroli str. 212, 342-364)

1.5. W związku z kontrolami dotyczącymi m.in. stosowania substancji dodatkowych, w ramach czynności kontrolnych pobrano łącznie 80 próbek do badań laboratoryjnych, z czego 37 w 2016 r., 41 w 2017 r. oraz dwie w I kwartale 2018 r. Substancje dodatkowe objęte badaniami z pobranych próbek należały głównie do grup substancji słodzących i konserwujących. Wśród tych grup, badaniami laboratoryjnymi objęto pięć substancji dodatkowych⁶. Spośród 80 pobranych i przebadanych próbek, w jednym przypadku⁷ stwierdzono wyższą zawartość sacharyny i jej soli niż wynikało to z obowiązujących przepisów. Próba tej żywności została zakwestionowana przez Wojewódzkiego Inspektora, który w wystąpieniu pokontrolnym do przedsiębiorcy wniósł o wprowadzenie do obrotu produktu o właściwej jakości i prawidłowo oznakowanego. Skutkiem tego było wycofanie ze sprzedaży zakwestionowanych produktów oraz wymierzenie przedsiębiorcy w drodze decyzji administracyjnej kary pieniężnej w wysokości 4,0 tys. zł, a także obciążenie go kosztami badań laboratoryjnych w kwocie 2,3 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 212-238)

1.6. W badanym okresie nie wykonywano kompleksowych badań prób żywności pod kątem zgodności faktycznego składu substancji dodatkowych ze składem umieszczonym na opakowaniu. Naczelnik KŻ wyjaśniła, że z uwagi na ogromną ilość substancji dodatkowych dopuszczonych do stosowania w środkach spożywczych⁸ niemożliwym i nieekonomicznym jest przeprowadzenie badań

⁶ Acesulfam K, aspartam, sacharyna i jej sole, kwas sorbowy i benzoesowy i ich sole.

⁷ Śledzie opiekane.

⁸ Wymienionych w załączniku II rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1333/2008 z 16 grudnia 2008 r. w sprawie dodatków do żywności Dz. U. UE L 354 z 31.12.2008, s. 16 ze zm. (dalej: „rozporządzenie w sprawie dodatków do żywności”)

jednego artykułu pod kątem obecności i zawartości wszystkich substancji, które mogłyby być do niego dodane. Podała również, że laboratorium w Olsztynie, które przeprowadza badania prób żywności pobranych przez pracowników Inspektoratu, ma możliwość badania jedynie niektórych substancji dodatkowych.

(dowód: akta kontroli str. 212, 239-243)

1.7. Przeprowadzone przez Inspektorat kontrole umożliwiły dokonanie weryfikacji pod kątem oznakowania wszystkich substancji dodatkowych zastosowanych w danym produkcie żywnościowym bowiem, kontrole te były prowadzone m.in. w kierunku zgodności tego oznakowania (etykietowania) z obowiązującymi w tym zakresie wymaganiami rozporządzenia w sprawie dodatków do żywności. Na podstawie badań laboratoryjnych pobranych próbek, dokonano weryfikacji zawartości⁹ niektórych substancji dodatkowych zastosowanych w danym produkcie żywnościowym. Weryfikacja pełnionych przez substancje dodatkowe funkcji technologicznych w danym produkcie żywnościowym prowadzona była na podstawie deklaracji producenta wskazanej na etykiecie, merytorycznych kompetencji pracowników Inspektoratu wynikających z posiadanego wykształcenia i doświadczenia zawodowego w obszarze żywności, oraz w oparciu o publikacje naukowe w tej dziedzinie.

(dowód: akta kontroli str. 212, 239-243)

1.8. W Inspektoracie nie dokonywano analizy skutków kumulacji wielu substancji dodatkowych pochodzących z różnych źródeł oraz ewentualnego działania synergicznego lub utajonego, a także możliwych negatywnych interakcji z innymi składnikami produktu. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że powyższe działania nie były podejmowane bowiem, Inspekcja Handlowa w obowiązującym stanie prawnym nie posiada stosownych kompetencji. Natomiast w kwestii nie dokonywania analizy skutków możliwych negatywnych interakcji dodatków do żywności z innymi składnikami diety wyjaśnił, że taka analiza jest niemożliwa do przeprowadzenia w odniesieniu do konkretnej diety konkretnego konsumenta lub grupy konsumentów.

(dowód: akta kontroli str. 244-246)

1.9. Z realizacji przez Inspektorat zlecenia kontroli na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁰ (dalej: „ustawa o NIK”) wynika m.in., że:

- ustalono jakie substancje dodatkowe występują w wybranej do kontroli żywności, przede wszystkim należące do grup substancji konserwujących, emulgujących, spulchniających, zagęszczających, regulatorów kwasowości żelujących, przeciwutleniaczy, stabilizatorów oraz wzmacniaczy smaku,
- ocenie zgodności etykietowania z rozporządzeniem w sprawie dodatków do żywności podlegały wszystkie substancje zadeklarowane w składzie,
- wyniki tych kontroli nie ujawniły nieprawidłowości w skontrolowanym przez Inspektorat zakresie dotyczącym substancji dodatkowych,
- zlecono przebadanie pobranego artykułu spożywczego¹¹ w celu weryfikacji dobrowolnego jego oznaczenia jako produktu „bez konserwantów”,
- wyniki badań laboratoryjnych nie ujawniły stanów wskazujących na nieprawidłowości, co zostało wykorzystane w wystąpieniu skierowanym do przedsiębiorcy.

(dowód: akta kontroli str. 247-263, 281-228)

⁹ Dawka, poziom.

¹⁰ Dz. U. z 2017 r. poz. 524.

¹¹ Buraczki zasmażane.

1.10. W wyniku przeprowadzonych oględzin czynności kontrolnych w ramach kontroli realizowanej przez Inspektorat¹² u przedsiębiorcy, ustalono m.in., że:

- czynności te były realizowane zgodnie z programem kontroli zatwierdzonym przez Prezesa UOKIK oraz zgodnie z zaleceniami dotyczącymi trybu kontroli i stosowania wybranych przepisów prawa przez wojewódzkie inspektoraty inspekcji handlowej opracowanymi przez UOKIK,
- do kontroli wybrano łącznie 10 różnych artykułów spożywczych, tj. buraczki zasmażane, pasztet, polędwicę, szynkę, bulion, herbatniki, biszkopty, ciastka, bułkę i chleb,
- Inspektorzy podejmowali właściwe czynności kontrolne, tj. m.in. dokonując wyboru ww. artykułów typowano jedynie artykuły spełniające kryteria określone w programie kontroli, sprawdzono ilość dostępnych sztuk każdego z artykułów pochodzących z tej samej partii, datę ważności lub przydatności do spożycia oraz informację o ich cenie,
- jakość handlowa dziewięciu z 10 artykułów żywnościowych została zweryfikowana przez Inspektorów w oparciu o badanie zgodności oznakowania i jego prezentacji, zaś w przypadku jednego z nich¹³ w oparciu o badania laboratoryjne pod kątem zawartych w nim substancji dodatkowych oraz właściwości organoleptycznych, fizykochemicznych w zakresie technologii produkcji, wielkości (masy) oraz wymagań wynikających ze sposobu produkcji,
- w ramach jakości handlowej prawidłowość oznakowania artykułów rolno-spożywczych badana była poprzez sprawdzenie zgodności tego znakowania z obowiązującymi przepisami, zaś zasadność stosowania na etykietach produktów dobrowolnych oznaczeń typu: bez glutenu, bez konserwantów, tradycyjny, bez GMO, weryfikowana była w oparciu o podany na etykiecie produktu skład. Weryfikacja ta przebiegała pod kątem, czy faktycznie użyte do produkcji artykułu spożywczego składniki, świadczą o zasadności zastosowania takiego dobrowolnego oznaczenia. Ponadto produkty zabezpieczone jako próbki i przekazane do badań laboratoryjnych zostały sprawdzone m.in. pod kątem zastosowanego oznaczenia dobrowolnego – „bez konserwantów”.

(dowód: akta kontroli str. 247-301)

Ocena cząstkowa

W Inspektoracie zapewniono właściwe warunki organizacyjno-prawne do rzetelnego sprawowania nadzoru nad bezpieczeństwem artykułów rolno-spożywczych w obrocie detalicznym w aspekcie stosowanych w nich substancji dodatkowych. Kontrole substancji dodatkowych, w zbadanych przez NIK przypadkach, stanowiły jeden z elementów kontroli Inspektoratu ujętych w planach pracy. Zostały one przeprowadzone w sposób prawidłowy, tj. zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zgodnie z zatwierdzonymi przez Prezesa UOKIK programami kontroli, w szczególności zgodnie z założeniami organizacyjnymi i metodycznymi.

2. Współpraca Wojewódzkiego Inspektora inspekcji handlowej z innymi instytucjami oraz działalność edukacyjna w zakresie bezpieczeństwa stosowania substancji dodatkowych w artykułach rolno-spożywczych w obrocie detalicznym

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2016-2018 (I kwartał) nie było przypadków przekazywania przez Inspektorat w ramach Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach, powiadomień dotyczących zagrożenia bezpieczeństwa artykułów rolno-spożywczych.

(dowód: akta kontroli str. 329)

¹² Kontrola jakości handlowej produktów oznaczonych dobrowolnymi informacjami: wyprodukowany z pszenicy durum, 100% (np. soku, mięsa), domowy, naturalny, bez konserwantów, bez barwników, wolny od GMO, bez laktozy, bez glutenu.

¹³ Buraczki zasmażane.

2.2. W kontrolowanym okresie Wojewódzki Inspektor tylko w jednym tego wymagającym przypadku zakwestionował jakość wprowadzanego produktu spożywczego, co zostało opisane w punkcie 1.5. wystąpienia pokontrolnego.

Naczelnik KŻ wyjaśniła, że większość stwierdzonych przez Inspektorat kontroli nieprawidłowości jest usuwana przez przedsiębiorców na bieżąco jeszcze w toku prowadzenia tych kontroli. Natomiast, w przypadkach ujawnienia nieprawidłowości po zakończeniu czynności kontrolnych w placówce przedsiębiorcy, np. w wyniku badań laboratoryjnych, formułowane są stosowne wnioski o ich usunięcie, w zakresie których przedsiębiorca jest zobowiązany udzielić odpowiedzi w wyznaczonym terminie. W przypadkach tego wymagających kierowane są do przedsiębiorców pisma monitorujące udzielenie ww. odpowiedzi.

(dowód: akta kontroli str. 239-243)

2.3. W latach 2016-2018 (I kwartał) wystąpił tylko jeden przypadek otrzymania przez Inspektorat informacji o stwierdzonym zagrożeniu bezpieczeństwa artykułów rolno-spożywczych. Inspektorat otrzymał tą samą informację dotyczącą niewłaściwego składu oferowanych do sprzedaży twarogów oraz masy twarogowej, od czterech instytucji¹⁴. W zgłoszeniu tym zwrócono uwagę na to, że w ocenie zgłaszającego bezpodstawnie zastosowano skrobię w składzie twarogu. Inspektorat podjął w związku z tym kontrolę prawidłowości oznakowania twarogów, w toku której m.in. w trzech, spośród 11 zbadanych partii, stwierdzono dozwolone substancje dodatkowe, zaś w pozostałych partiach nie stwierdzono substancji dodatkowych.

(dowód: akta kontroli str. 330-364)

2.4. O stwierdzonych przypadkach niewłaściwej jakości produktów spożywczych Inspektorat informował Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w Olsztynie. W okresie objętym kontrolą do ww. Inspekcji skierował jedną informację o nieprawidłowości (opisano ją w pkt 1.5 wystąpienia pokontrolnego).

W 2016 r. Inspektorat przeprowadził wspólną kontrolę z Głównym Inspektoratem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w zakresie dotyczącym m.in. bezpieczeństwa żywności zawierającej substancje dodatkowe. Kontrola ta dotyczyła mięsa mielonego oraz elementów kulinarnych zawierających w oznakowaniu informację i ich polskim pochodzeniu. W toku tej kontroli, dokonano oceny dwóch partii mięsa wieprzowego w kierunku obecności i zawartości m.in. azotynów, azotanów i fosforanów – nie stwierdzono podstaw do zakwestionowania zbadanych partii mięsa.

W kontrolowanym okresie Inspektorat nie współpracował z innymi instytucjami na rzecz bezpieczeństwa substancji dodatkowych.

Naczelnik KŻ wyjaśniła, że o jedynym stwierdzonym przypadku stwierdzonej w latach 2016-2018 (I kwartał) nieprawidłowości dotyczącej przekroczenia dozwolonego poziomu sacharyny i jej soli nie informowano Inspekcji Sanitarnej bowiem uznano to wówczas za niecelowe. Zakwestionowana partia u przedsiębiorcy obejmowała osiem sztuk artykułu spożywczego, z czego trzy pobrano do badań laboratoryjnych, kolejne trzy zabezpieczono jako próbkę kontrolną, a pozostałe dwie, wg informacji udzielonej przez przedsiębiorcę, zostały wycofane przez niego z obrotu. Produkt ten miał krótki okres przydatności do spożycia i wysłanie informacji do Inspekcji Sanitarnej nastąpiłoby po jego wycofaniu z obrotu.

(dowód: akta kontroli str. 342-368)

¹⁴ Warmińsko-Mazurski Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, UOKIK, Pomorski Inspektorat Inspekcji Handlowej, Mazowiecki Inspektorat Inspekcji Handlowej. Przedmiot tej informacji stanowił również przedmiot skargi jaka wpłynęła do Inspektoratu, co zostało opisane w punkcie 2.6. wystąpienia pokontrolnego.

2.5. Prowadzenie poradnictwa konsumenckiego należało do zakresu działania Wydziału Prawno-Organizacyjnego Inspektoratu. Ponadto w zakresie dotyczącym artykułów żywnościowych takie poradnictwo było również prowadzone przez KŻ.

We wrześniu 2017 r. pracownicy Inspektoratu dwukrotnie przeprowadzili wykład¹⁵, podczas którego poruszono m.in. zagadnienia dotyczące dodatków do żywności. W szczególności omówiono stosowanie dodatku fosforanów do ryb mrożonych, które zwiększają chłonność wody podczas mrożenia tych ryb, a także stosowanie substancji dodatkowych typu „E”, które używane są przy produkcji żywności. Poinstruowano uczestników wykładu, aby uważnie czytać informacje zawarte na opakowaniach produktów, gdzie producenci zobowiązani są wymienić wszystkie zastosowane w artykule spożywczym substancje dodatkowe.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że w każdym przypadku kontaktu Inspektoratu z mediami takimi jak np. radio, prasa czy telewizja, poruszany jest temat obowiązku przekazywania przez producentów żywności jej składu wraz z zastosowanymi dodatkami do żywności. Ponadto w takich kontaktach rekomenduje się społeczeństwu aby świadomie dokonywali wyboru artykułów spożywczych i zapoznawali się z etykietami tych artykułów. Podał również, że w 2017 r. pracownicy Inspektoratu prowadzili prelekcje w ramach ww. wykładów dotyczące praw konsumenta, których zakres obejmował tematykę praw konsumenta do informacji o żywności w tym informacji o substancjach dodatkowych w niej stosowanych. Dodatkowo wyjaśnił, że w I kwartale 2018 r. osobiście przeprowadził dwa wykłady o tematyce praw konsumenta w zakresie, których omówił m.in. obowiązek informowania przez producenta o zastosowanych dodatkach do żywności, wskazując ich znaczenie w produkcie oraz uczulając w ujęciu ogólnym na zachowanie rozsądku przy spożywaniu substancji dodatkowych bowiem, ich nadmiar może mieć niepożądane skutki.

W latach 2016-2018 (I kw.) Inspektorat nie wdrażał, ani nie monitorował oraz nie oceniał realizacji ogólnopolskich programów lub innych programów edukacyjnych dotyczących m.in. dodatków do żywności bowiem, nie posiadał kompetencji w tym zakresie, a także nie dysponował środkami finansowymi i kadrowymi na tego typu działania.

(dowód: akta kontroli str. 369-386)

2.6. W kontrolowanym okresie do Inspektoratu wpłynęły dwie skargi obejmujące zagadnienia związane ze stosowaniem substancji dodatkowych w artykułach rolno-spożywczych. Dotyczyły one składu twarogu i masy twarogowej oraz składu zaprawy do napojów. W skargach zwrócono uwagę na niewłaściwy i szkodliwy skład tych produktów. W obu przypadkach przeprowadzono kontrolę prawidłowości oznakowania, w tym substancji dodatkowych. W kontroli dotyczącej twarogu i masy twarogowej skontrolowano 11 partii tych produktów, z czego substancje dodatkowe występowały w trzech partiach. Inspektorat nie stwierdził wówczas nieprawidłowości, tj. zastosowane substancje dodatkowe były dopuszczone do użycia. W przypadku zapraw do napojów skontrolowano dwie partie nie stwierdzając niedozwolonych substancji dodatkowych. W wyniku ww. podjętych kontroli nie stwierdzono wówczas żadnych nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 387)

2.7. W kontrolowanym okresie nie było przypadków wydania przez Wojewódzkiego Inspektora decyzji administracyjnych¹⁶ ograniczających

¹⁵ Temat wykład: Uważaj konsumencie – Przemysł zakupy. Wykład przeprowadzono w Kole Emerytów i Rencistów oraz na Warmińsko-Mazurskim Uniwersytecie Trzeciego Wieku w Olsztynie.

¹⁶ Na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy o Inspekcji Handlowej.

wprowadzanie do obrotu, wstrzymanie wprowadzania do obrotu lub wycofanie z obrotu produktów, albo niezwłoczne usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości. Nie było również przypadków wydania decyzji¹⁷ nakazujących przedsiębiorcy, w ramach sprawowanego nadzoru, o którym mowa w art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych¹⁸, wstrzymania wprowadzania do obrotu lub wycofanie z obrotu w jego punktach sprzedaży całej partii artykułu rolno-spożywczego zafalszowanego.

(dowód: akta kontroli str. 388-389)

2.8. W okresie objętym kontrolą nie było przypadków nałożenia grzywnien za działania określone w art. 38 ustawy o Inspekcji Handlowej, tj. za niewykonywanie obowiązków wynikających z decyzji administracyjnych, o których mowa w art. 18 tej ustawy.

(dowód: akta kontroli str. 390)

2.9. W latach 2016-2018 (I kwartał) w drodze decyzji administracyjnych wymierzono łącznie 33 kary pieniężne, o łącznej kwocie 35,7 tys. zł, za wprowadzanie do obrotu artykułów rolno-spożywczych nieodpowiadających jakości handlowej (14 decyzji) oraz deklarowanej przez producenta w oznakowaniu tych artykułów (16 decyzji). Trzy pozostałe decyzje dotyczyły kar pieniężnych w związku z jednoczesnym wystąpieniem obu powyższych przypadków. Wśród tych kar, jedna z nich w kwocie 500 zł, dotyczyła nieprawidłowości związanej ze stosowaniem substancji dodatkowych.

(dowód: akta kontroli str. 391)

Ocena cząstkowa

Inspektorat podejmował odpowiednie działania w przypadkach otrzymania informacji od innych instytucji, skargi lub ujawnienia niewłaściwej jakości żywności, tj. w sposób rzetelny przeprowadzono w związku z tym kontrole, które pozwoliły na weryfikację otrzymanych sygnałów. W ujawnionym przez Inspektorat przypadku wprowadzania do obrotu artykułów rolno-spożywczych nieodpowiadających jakości handlowej w zakresie stosowania substancji dodatkowych w sposób adekwatny wymierzono przedsiębiorcy karę pieniężną.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie.

Olsztyn, dnia 7 maja 2018 r.

p.o. Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Olsztynie
Piotr Górny

Kontroler
Bartosz Kościukiewicz
Starszy inspektor kontroli państwowej

¹⁷ Na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 2 ustawy o Inspekcji Handlowej.

¹⁸ Dz. U. z 2016 r. poz. 1604, 1948, 1961 i 2007 oraz z 2017 r. poz. 624.